

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Muusikaosakond

pärimusmuusika õppekava

Katariina Tirmaste

MI LÄÄ ESI KODU

Loov-praktilise lõputöö kirjalik osa

Juhendaja: Celia Roose, MA

Kaitsmisele lubatud:

(juhendaja allkiri)

Viljandi 2019

SISUKORD

SISUKORD	2
SISSEJUHATUS	4
1. ÕPIKOGEMUSE KIRJELDUS	5
1.1. Muusikaõpingud enne TÜ VKA-t	5
1.2. Kaks esimest aastat pärimusmuusikaõpinguid TÜ VKA-s.....	6
1.3. Vahetusaasta Ferec Liszti nimelises muusikaakadeemias	7
1.4. Viimased õppeaastad TÜ VKA-s.....	7
2. KONTSERDIKAVA KONTSEPTSIOON JA REPERTUAARIVALIK	9
2.1. Kontserdi kontseptsioon	9
2.2. Kontserdi repertuaarivalik.....	10
2.2.1. Mi lää esi kodu	11
2.2.2. Aadu valts	12
2.2.3. Polka „Ma lõõri nigu lõoke“	12
2.2.4. Vendel Márki pillilood.....	13
2.2.5. Viru magedad	14
2.2.6. Valss Matsoni järele	14
2.2.7. Uiut-tuiut unta palju.....	14
2.2.8. Lend	15
3. KONTSERDI KORRALDUS	16
3.1 Koosseis ja ettevalmistused.....	16
3.2 Lava paigutus.....	17
3.3 Kontserdi reklaam	17
KOKKUVÕTE	19
KASUTATUD ALLIKAD	20
LISAD	21
Lisa 1 Lugude noodistused	21
Lisa 2 Kontserdi tutvustuspilt.....	30
SUMMARY	31

**LIHTLITSENTS LÕPUTÖÖ REPRODUTSEERIMISEKS JA LÕPUTÖÖ
ÜLDSUSELE KÄTTESAADAVAKS TEGEMISEKS32**

SISSEJUHATUS

Käesolev töö on kirjalik osa minu loov-praktilisest lõputööst „Mi lää esi kodu“. Kirjalik lõputöö avab samanimelise diplomikontserdi laiema konteksti. Kontsert „Mi lää esi kodu“ toimub 2019. aasta 24. mail kell 17.00 Viljandi Pärimusmuusika Aida väikeses saalis.

Loov-praktilise lõputöö kirjalik osa koosneb kolmest osast. Töö esimeses osas annan ülevaate oma muusikalisest taustast, õpinguaastatest Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias (edaspidi TÜ VKA) ja vahetusaastast Ferenc Liszti nimelises muusikaakadeemias. Teine osa on pühendatud lõpukontserdi kontseptsiooni ning kontserdil kõlavate palade tutvustamisele. Töö kolmas osas keskendub kontserdi korralduslikule poolele, kus kirjeldan lähemalt kontserdiga seotud ettevalmistusi ning lava paigutust.

Täna töö juhendajat Celia Rooset, kontserdil kaasa tegevat ansamblikaaslast Merike Paberitsi ning oma perekonda.

1. ÕPIKOGEMUSE KIRJELDUS

Esimeses peatükis annan ülevaate oma muusikalisest teekonnast ning õpinguaastate põhilistest eesmärkidest.

1.1. Muusikaõpingud enne TÜ VKA-t

Alustasin muusikaõpinguid Vanalinna Hariduskolleegeiumi Muusikakoolis flöödi erialal. Lisaks põhipillile õppisin kaheteistkümne aasta jooksul erineval määral ka plokkflööti, klaverit ning viiulit. Muusikakoolis õppisin peamiselt klassikalist muusikat, kuid otsustasin juba põhikooli lõpus, et soovin astuda TÜ VKA pärimusmuusika erialale.

Põhilised teadmised pärimuskultuurist sain toona pärimusmuusika suvelaagritest ning Tallinna tantsuklubist. Laagritest nagu Kandlekoja Pärimusa laager ja Eesti ETNO saadud kogemuste kaudu omandas pärimusmuusika minu jaoks isikliku tähenduse. Isikliku lähenemise leidmine aitas kaasa ka teiste muusikastiilide mõistmisel, ühtlasi suhestusin paremini muusikakoolis mängitava klassikalise repertuaariga.

Teisel gümnaasiumiaastal alustasin Raplamaal Vana-Vigalas toimunud Kandlekoja Pärimusa laagrist saadud innustuse ajal pärimusviiuliõpinguid. Pärimusa laagrist sai 2013. aastal alguse ka minu jaoks märgilise tähtsusega koosmäng Merike Paberitsiga, kes oli laagris minu erialaõpetaja. Selles koosseisus mängimine on pakkunud mulle võimalust arendada oma arranžeerimisoskust ning rakendada pärimusmuusikaõpingutel saadud teadmisi. Flöödiduo Paberits & Tirmaste mängib ka minu diplomikontserdil.

Ülikoolieelsetest õpingutest sain kaasa pillimängu tehniliste oskuste pagasi ning huvi ja armastuse muusika vastu. Võlgnen selle eest suure tänu oma õpetajatele: Maret Nurklik, Tiit Kiik, Linda Vood, Mari-Liis Vihermäe, Sofia Joons ja Johanna-Adele Jüssi. Erilist tänu väärrib ka Margit Kuhi, kelle korraldatud laagriteta poleks minust saanud muusikut.

1.2. Kaks esimest aastat pärimusmuusikaõpinguid TÜ VKA-s

TÜ VKA-sse astusin põhilise huviga saada rohkem teada traditsioonilise pillimängu stiilide kohta ning õppida pärimusmuusika kohta meil ja mujal.

Enne TÜ VKA-sse astumist olin pärimusmuusikat pikema perioodi vältel õppinud ainult viiulil. Nii tegin valiku mängida katsetel peale flöödi lisapillina ka viiulit. Selleks ajaks olin viiulit mänginud vaid kaks aastat ning arvasin, et see pole piisav õpingute alustamiseks TÜ VKA-s. Katsete järel tegi Cätlin Mägi pakkumise valida teiseks põhipilliks kas viiul või torupill. Otsustasin viiuli kasuks, sest olin sellega juba pisut tutvunud ning nägin potentsiaali viiulilugude ja flöödimängu ühendamiseks, millega olime tegelenud ka duos Paberits & Tirmaste.

Kahel esimesel õppeaastal olid minu põhipillitunnid jagatud flöödi ja viiuli vahel. Esimesel kursusel keskendusin Eeva Talsi juhendamisel viiulil mängutehnika arendamisele. Cätlin Mägi tundides panime rõhku repertuaari laiendamisele flöödil.

Esimesel õppeaastal puutusin esimest korda lähemalt kokku arhiivisalvestiste ja nendelt palade õppimisega. Pärimusmuusikuks kasvamise teel on see kokkupuude saanud minu jaoks olulise tähtsuse. Arhiivisalvestiste näol olen õpingute jooksul avastanud akna ammu kadunud maailma, mis kujutlusvõimele otsest ainekandest võimaldab maalida ammu kadunud muusikust elava pildi. Selline lähedale saamine pillimehe isikule, mängule ja muusikatunnetusele ning enda asetamine teise positsiooni on saanud mulle õpingute jooksul suureks naudinguks.

Teise kursuse alguseks mõistsin, et tahan edaspidi keskenduda peamiselt flöödimängule. Viiul kui n-ö tavapärane pärimuspill on pärimusmuusika flöödil interpreteerimiseks pidepunktina äärmiselt väärtuslik, sest flööti pole Eesti muusikas traditsiooniliselt mängitud.

Õppisin Karoliina Kreintaali juures nii flööti kui viiulit, et pöörata tähelepanu viiulimängu nüansside jäljendamisele flöödil. Mängisin mõlemal pillil sama repertuaari ning proovisin flööti mängides leida viiulimänguga sarnast tunnetust. Flöödi mängutehnilise taseme säilitamiseks võtsin esimesel poolaastal tunde ka Cätlin Mägi ning teisel Merike Paberitsi käest.

1.3. Vahetusaasta Ferec Liszti nimelises muusikaakadeemias

Kolmandal õppeaastal avanes mul võimalus veeta aasta vahetusüliõpilasena Ungaris. Tundsin, et ükskõik millise nähtuse sügavuti mõistmiseks on vaja midagi, millega seda võrrelda. Niisiis leidsin, et ka eesti pärimuskultuuri parema mõistmise püüdel tuleb kasuks mõne teise kultuuri lähemalt tundmine ning nende erinevuste ja sarnasuste kõrvutamine.

Ungari valisin vahetuse sihtriigiks eelkõige Budapesti elava tantsumajade programmi tõttu ning Ungari tähtsa rolli tõttu tantsuklubide liikumise tekkes. Pean tantsimist arhiivisalvestiste kõrval teiseks tähtsaks teguriks pärimusmuusika, eriti tantsuks mängimise mõistmisel. Seega soovisin, et ka sihtriigi tantsud oleksid mulle meele järele ja sealne tantsuelu toetaks minu õpinguid.

Vahetusaastal said minu erialainstrumentideks ungari karjuseviled. Minu sealne erialaõppejõud Zoltán Juhász on üks tantsumajade liikumisele aluse panijaid 1970. aastatel ning on vilemängu õppinud oma nooruses otse traditsioonilistelt mängijatelt. Tema mängus on teatavat võluvahet rohkest, mida akadeemilises muusikas ei kohta. Tundides õppisin palasid õpetajalt kuulmise järgi ning vanu salvestisi õppimiseks ei kasutanud. Traditsioonikandjalt palade õppimine erines oluliselt Eestis kogetust, kus õppimise eeskujudeks on vaid arhiivisalvestised.

Ungaris veedetud aastal võtsin juurde viiulitunde ka teise tantsumajade algusaja keskse tegelase András Jánosi käest. Ungaris sain teadmisi nii minu kahe põhipilli kui ka mulle alati olulise tantsu kohta, mis on instrumentaalmuusika loomulik osa. Nii sain aastaga põgusa ülevaate nendest aladest, mida Eestiski õppinud olin.

1.4. Viimased õppeaastad TÜ VKA-s

Ungarist naastes tundsin jätkuvat soovi oma muusikalisi piire laiendada. Seega valisin neljanda õppeaasta erialaõppejõud rütmimuusika erialalt. Pärimusmuusikaga tegelemist jätkasin iseseisvalt, võttes oma eeskujudeks arhiivisalvestistelt tuttavaks saanud

pillimängijad ja lauljad. Erialaste küsimuste tekkimisel pidasin nõu kaastudengite ning ansamblikaaslastega.

Viimasel kahel aastal olen meisterliku jazzsaksofonisti Aleksander Paali käe all õppides kuulnud jazzimprovisatsiooni põhitõdedest ning tegelenud mitmekülgse bassimängija Peedu Kassi juhendamisel heliloominguliste katsetustega. Need õpiaastad on avardanud minu muusikalist silmaringi ja pakkunud palju põnevaid avastusi muusika ja iseenda kohta.

2. KONTSERDIKAVA KONTSEPTSIOON JA REPERTUAARIVALIK

Käesolevas peatükis tutvustan kontserdikava kontseptsiooni ja kava koostamise põhimõtteid. Samuti esitan iga kavasse valitud pala analüüsi ning avan nende tausta.

2.1. Kontserdi kontseptsioon

Diplomikontsert „Mi lää esi kodu“ on kokkuvõtte minu senisel muusikalisel teekonnal. Kontsert koosneb eranditult lugudest, mis on mulle isiklikus plaanis tähtsad. Iga pala kavas on mänginud rolli minu kujunemisloos ja peegeldab mõnda külge minu muusikaalasest tegevusest.

Mi lää esi kodu – eesti k. me läheme ise koju – on esimene värss Lõuna-Eestis laialt levinud lüürilisest laulust, mille olen valinud diplomikontserdi esimeseks palaks. Laulu keskseks motiiviks on inimese soov olla mõistetud. Originaalis teemale keeruliste peresuhete kaudu lähenevate laulusõnade tähendus on minu tõlgenduses pisut teisenenud. „Me läheme ise koju“ sümboliseerib minu jaoks arusaamist, et iga inimene peab endaga ja ümbritseva keskkonnaga ise rahu tegema.

Võrukeelsel pealkirjal võib olla ka teine tähendus: me läheme isakoju. Kava on üles ehitatud mõttelise teekonnana, mis algab kodust, viib kuulajad kontserdi jooksul retkele erinevate maade ja pillimeeste muusika juurde ning jõuab meie perekonnas kasutusel oleva unelauluga kontserdi teises pooles tagasi koju. Mõttelise teekonna seob tervikuks minu kodus salvestatud linnulaul, mis kõlab kontserdi alguses ja enne unelaulu.

Olen proovinud nii pärimusmuusikaõpingutel tehtud tähelepanekuid kui elus ette tulevaid olukordi mõista neid endast läbi lastes, seades ennast hetkeks kaasinimese olukorda. Muusikalised väljendusvahendid, arusaamad ja ideed, mis on sellisel läbi katsetamisel minuga haakunud ning mõistetavad tundunud, ongi saanud minu loomulikuks, koduseks osaks.

2.2. Kontserdi repertuaarivalik

Repertuaarivalikul olen isikliku maitse ning palade tähendusrikkuse kõrval pidanud oluliseks oma pärimusmuusikaõpingutest ülevaate andmist. Olen õpingute ajal keskendunud palju viiuli imiteerimisele flöödil. Nii on ka üle poole kontserdil kõlavatest lugudest originaalis viiulil mängitud. Samuti kajastuvad kontserdil vahetusaasta Ungaris ning viimaste aastate heliloomingulised katsetused.

Üksiku meloodiapilli kuulamine võib harjumatu kõrvale pikapeale väsitavaks muutuda. Püüan meeles pidada kuulajale vaheldusrikka ja tervikliku kava pakkumise olulisust. Kontserdi koostamisel olen tähele pannud lootüüpide, helistike, instrumentide, meeolude, koosseisude ja arranžeringute vaheldusrikkust.

Tabel 1. *Kontserdi kava*

Pealkiri	Allikas	Esitajad ja instrumendid
Mi lää esi kodu / Lääsi kodu, ei tohe	1. ERA, Fon 28 d < Rápina, Tuulamaa v, Võu k – A. O. Väisänen < Peeter Ruusaar (1912). 2. ERA, Fon 28 e < Rápina, Tuulamaa v, Võu k – A. O. Väisänen < Peeter Ruusaar (1912). 3. ERA, Fon 12 b < Urvaste, Vana-Antsla v. – A. O. Väisänen < Jukk Akermann, 65 a. (1912). 4. ERA, Fon 12 d < Urvaste, Vana-Antsla v. – A. O. Väisänen < Jukk Akermann, 65 a. (1912). 5. ERA, Fon 17 d < Urvaste, Vana-Antsla v. – A. O. Väisänen < Mari Salob; Leena Kulpin; Ann Kolatsk, 77 a. (1912).	Katariina Tirmaste (flööt, laul)
Aadu valts	ERA, Pl 63 A3 < Paistu khk, Tuhalaane v – H. Tampere < Karl Leesment, 80 a. (1937).	Katariina Tirmaste (flööt), Merike Paberits (altflööt)
Polka „Ma lõõri nigu lõoke“	ERA, Pl 34 B2 < Urvaste khk, Vaabina v, Antsla – H. Tampere, A. Pulst < Otto Hiiop (1865–1950) (1937).	Katariina Tirmaste (flööt)

Vendel Márki pillilood	Somogy, Attala – Imre Olsvai < Vendel Márki (1941). Õpitud Zoltán Juhászi järgi.	Katariina Tirmaste (<i>fuvola</i>)
Viru magedad	1. ERA, Pl 7 A1 < Häädemeeste – H. Tampere, A. Pulst < Hendrik Grünberg, 77 a. (1936). 2. ERA, Fon 472 b < Kuusalu khk, Kolga v – H. Tampere < Arnold Silber, 36 a. ja Martin Silber, 37 a. (1936).	Katariina Tirmaste (flööt)
Valss Matsoni järele	http://eestiviul.rahvamuusika.ee/Valss_Matsoni_jarele_91.htm	Katariina Tirmaste (flööt), Merike Paberits (altflööt)
Uiut-tuiut unta palju	Õpitud Kristel Tirmaste järgi.	Katariina Tirmaste (flööt, laul)
Lend	Omalooming	Katariina Tirmaste (flööt)

Kontserdil kõlavate palade noodistused on lisatud tööle (vt Lisa 1). Mitme erineva noodistuse vahel valides olen eelistanud detailsemat. „Mi lää esi kodu“ erinevate variantide seast olen noodistanud Jukk Akermanni puupillil mängitud versiooni. Teiste salvestiste variatsioonid õppisin kuulmise järgi. Et pala „Lend“ on motiivilise ülesehitusega, olen valinud noodistamiseks vaid tähtsamad motiivid.

2.2.1. Mi lää esi kodu

Kontsert algab salvestistega linnulaulust, mis on üles võetud minu sünnikodu aias ning kodulähedases metsas. See teenib kaht eesmärki: esiteks on linnulaulul kontserti sisse juhataja ning publiku tähelepanu fookuseeriv roll. Teiseks haakuvad kodused hääled kontserdi teemaga ning loovad kontserdile mõttelise raami.

Meloodiast on salvestatud mitmeid variante, seda on lauldud (Mari Salob Leena Kulpin Ann Kolatsk „Mi lää esi kodu“, Jukk Akermann „Laasi kodu, ei tohe“) ning ka mängitud nii viiulil (Peeter Ruusaar) kui puupillil (Jukk Akermann). Lugu esitades võtan variandid oma

esituse aluseks ning improviseerin nende teemadel. Samuti kasutan flööditehniliselt ebatraditsioonilist tehnikat, lauldes ja mängides korraga. See haakub Lõuna-Eestis levinud burdooni laulmise tavaga, mida on kuulda ka ühel salvestistest.

2.2.2. Aadu valts

Aadu valts oli kõige esimene pillilugu duo Paberits & Tirmaste ühises kavas. Lugu õppides ei mõistnud ma esialgu selle võlu. Vahelduva taktimõõdu tõttu tundus see mulle esiti võõras ja segane. Pala kauem mängides ning erinevaid varieerimisvõimalusi avastades sai Aadu valtsist leitud mängu- ja improviseerimisvabaduse tõttu aga üks minu lemmiklugudest.

Mängin Aadu valtsi koos duokaaslase Merike Paberitsiga. Hoolimata loo nimest, sarnaneb valts oma omadustelt pigem labajalaga. Mina mängin loos meloodiat sopranflöödil ning Merike Paberits burdooni altflöödil. Altflöödi kõige madalam noot on väikse oktavi G, sopranflöödil esimese oktavi C. Et Aadu valtsi mängime G-duuris, saab pala helistiku esimest ning teist astet altflöödil sopranflöödist oktav madalamalt mängida. Neid kaht astet vahetades ehitub üles loo rütmiline saatehäääl.

Saatepartii minimalistlikkus annab meloodiamängijale palju vabadust vormiga varieerimiseks. Ette on määratud üksteisele järgnevad vormiosad, kuid ühelt teisele edasi liikumine toimub märguande peale. Nii muutub loo ülesehitus pisut igal esituskorral.

2.2.3. Polka „Ma lõõri nigu lõoke“

Polka „Ma lõõri nigu lõoke“ on mängitud Urvaste viiuldaja Otto Hiiopi poolt. Otto Hiiopi ja tema mängupartneri Kristjan Joakiti muusikaga tutvusin lähemalt Ungaris elades. Seal olles olin esmakordselt seotud suure noodistamisprojektiga, transkribeerides Pärimusmuusika Noodikogu jaoks kõik antud viiuliduo lood. Sel ajal oli Hiiopi ja Joakiti lugude noodistamine kõige tihedam kontakt eesti pärimusmuusikaga, mis tuletas mulle meelde sidet koduga.

Polka on 2/4 taktimõõdus ning G-duuris. Mängin seda nii, nagu ma mängiksin tantsuks, kuid pisut lühemalt. Algimpulsina tuletan endale meelde mitmeid kordi kuulnud loo arhiivisalvestise kõla ning mängin sellest saadud juhatusel vaimus ning tantsupaare põrandal ette kujutades.

2.2.4. Vendel Márki pillilood

Ungaris õpinguid alustades ei teadnud ma oma õpetajast just palju. Tuttavate kaudu hakkasin kuulma tema suurest tähtsusest Ungari rahvamuusika taaselustamisel. Ühtlasi sain teada, et peale plokkflöödi tüüpi vilede (ung. k. *furulya*) on ta üks esimestest uue laine torupillimängijatest ning mängib muu hulgas ka põikflöödi tüüpi vilesid (ung. k. *fuvola*). Tagasihoidliku loomuse tõttu oli tema teisi pille ette mängima meelitamine aga pigem keeruline. Siiski mängis ta pika palumise peale mulle mõned lood ka *fuvolal*.

Nendest lugudest olen kokku pannud ungaripärase *ugrós*-tüüpi tantsukorra (ung. k. *táncrend*):

„Kelj fel juhász, ne aludjál“ (laul) - „Ärka üles, lambakarjus, ära maga“
„Túr a disznó ha gyöpre mehet“ (ugrós) - „Siga songib, kui murule minna saab“
„Arra alá a Baranya szélen“ (ugrós) - „Seal all Baranya ääres“

Ungaris on tavaline tantsuks mängida mitu pala järjest. Sellist järjestust kutsutakse tantsukorraks. Tantsudel on tantsukorras kindel järjekord ning üldiselt pärinevad palad kas ühelt mängijalt, ühest külast või piirkonnast. Kõiki pillilugusid kontserdil kõlavas tantsukorras on originaalis mänginud lambakarjus Vendel Márki 1941. aastal.

Ungari muusikas, eriti vilemuusikas on tavaks laulja saatmine meloodiapillil. Sellest tavast on tugevalt mõjutatud ka vilemängimise stiil. Laulu tekstist tulenevad põhilised meloodianoodid on toetuspunktideks, millel vilemängija lauljaga kokku saab. Põhiliste meloodianootide vahel on aga rikkalikud kaunistused, mis suubuvad järgmisesse toetuspunkti. Mängides hoian meeles laulu ning tantsu rütmi ja pean silmas meloodianootide ning kaunistuste vaheldumist.

2.2.5. Viru magedad

Enamasti on arhiivisalvestiste hulgas igast loost ainult kaks läbimängu, mille jooksul ei saa täielikku ettekujutust sellest, kuidas pillimees muusikat vabas õhkkonnas mänginud oleks. Palju rõõmu ja süvenemisnaudingut pakkuv on leid, kus ühelt traditsioonikandjalt on arhiivisalvedes ühe pala kohta rohkem materjali. Üheks selliseks pillimeheks on Hendrik Grünberg.

Esitusele tulev labajalg „Viru mage“ koosneb kahest labajalast pealkirjaga „Viru mage“. Üks on mängitud Hindrek Grünbergi, teine Arnold Silberi ja Martin Silbergi poolt. Labajalgasid ühendab peale pealkirja ka tantsulisus ja suur variantide hulk. Mõlemal pillilool on kolm osa, kuid meloodiate poolest sarnanevad palad minimaalselt. Mängin lugusid vormiosasid omavahel kombineerides.

2.2.6. Valss Matsoni järele

Valssi Matsoni järele mängin koos Merike Paberitsiga. Pala on üles kirjutatud Jaan Jürvetsoni poolt 1880. aastatel ning avaldatud 1910. aastal kogumikus „Eesti valsid viiulile“. Arhiivisalvestise puudumisel oleme lähenenud loo tõlgendamisele ja seadmisele suhteliselt vabalt. Seade algab meloodiast inspireeritud sissejuhatava motiiviga, millele lisandub improviseeritud sissejuhatus. Viisi mängides vahetame pidevalt meloodia ja saatehääle rolle, ning improviseerime vabalt.

Selline seade loob unenäolise õhkkonna, mis juhatab sisse järgneva pala.

2.2.7. Uiut-tuiut unta palju

„Uiut-tuiut“ on minu perekonnas kasutusel olev Põhja-Eestile tüüpilises kiigerütmis unelaul. Elasin kaua kindlas teadmises, et see konkreetne unelaul on saatnud enamike eestlaste lapsepõlve ning üllatusin siiralt avastades, et keegi minu tuttavatest polnud laulu kuulnud.

Unelaulu on minu peres edasi antud naisliini pidi. Minu vanaema on rääkinud, et juba tema vanaema on lapsi magama pannes „uiutanud ja ruiutanud“. Et mu vaarvanaema emakeel oli aga rootsi keel, on unelaul meie perekonda jõudnud ilmselt tema Kose kihelkonnast pärit abikaasa kaudu. Kiigerütmilised viisid levisid eeskätt Järvamaal ja sellega piirnevates Harju- ja Virumaa kihelkondades (Rüütel 2006, lk 99), seega tundub unelaulu päritolu kohta tehtud oletus tõenäoline.

Pala algab taas linnulauluga, mis annab mõista, et oleme jõudnud mõtteliselt tagasi koju. Linnulaul aitab täita ka muusikute ümber paigutumisel tekkivat pausi ning muudab pehmemaks ülemineku pillilugudele, mille üles ehitamisel kasutan helitehnilisi abivahendeid. Soovides luua laulule pisut laiema kõlapilti, kasutan selles loos *loopereid* programmis Mainstage. See võimaldab mul laulda sisse mitmeid paralleelseid partiisid ning mängida nende peale ka flööti. Et tegu on unelauluga, olen loo seadmisel jäänud siiski suhteliselt minimalistlikuks.

2.2.8. Lend

„Lend“ on kava ainuke originaalteos. See on diplomikontserti kokku võttev pala, mis ühendab endas õpingute jooksul saadud muljed ja teadmised. Pala pealkiri on inspireeritud lugu mängides tekkivast lendamise sarnasest tundest, kuid tähendab kontserdi „Mi lää esi koju“ kontekstis ka linnu pesast välja lendamist.

Kasutan programmi Mainstage *loopereid* ning oktaaver-efekti, mille abil mängin sisse paralleelsed partiid ning ehitan nendest üles pilliloo seade. Mängides mõtlen taktimõõdule 3/8, kuid pala erinevates kihtides võib kuulda ka taktimõõte 3/4 ja 2/4. Kuigi tegemist on omaloominguga, seostub see minu jaoks siiski ka vanema tantsumuusika, eriti labajalaga. Ka mitmete labajalgade taktimõõtu on võimalik mitmeti mõista. Samuti on pilliloo tempo suhteliselt lähedal labajala tempole.

3. KONTSERDI KORRALDUS

Käesolevas peatükis annan ülevaate kontserdi ettevalmistustest ja korraldusega seotud küsimustest.

3.1 Koosseis ja ettevalmistused

Kontsert koosneb suures osas soolopaladest, mida olen kavandanud ja viimistlenud iseseisvalt. Soololugudest vajasid kõige rohkem tööd kava kaks viimast pala, milles kasutan programmi Mainstage. Soovisin palades mängida paralleelseid partiisid, mis eeldas *looperite* kasutamist. Otsustasin digitaalsete *looperite* kasuks, sest eelneva kokkupuute puudumisel pole mul piisavalt helitehnilist riistvara.

Diplomikontserdil kasutan Mainstage'i *loopereid* lavasituatsioonis esimest korda. Enne diplomikontserdiks valmistumist polnud ma antud programmiga kokku puutunud. Seetõttu pidin esiteks tundma õppima programmi tööpõhimõtteid ning seejärel ehitama programmis enda vajadustest lähtuva süsteemi. Alles seejärel sai alata tavapärane täpsuse ja koordineerimise harjutamine.

Soovin tänada kaastudengeid Maris Pihlapit, Kelly Vaske, Kärt Antonit, Jaan-Eerik Aardamit ja Kristiina Lillelehte, kes pakkusid mulle tuge Mainstage'i tundma õppimisel.

Pean oluliseks seada kontserdil tähelepanu alla iga pillimehe individuaaset meisterlikkust, kontakti oma pilliga ning vahetut suhtlust muusikute vahel. Fookuse tekitamiseks ei soovinud ma seega kontserdikavasse kaasata suuri koosseise. Valisin oma kaasmuusikuks Merike Paberitsi, kellega koos oleme juba kaua mänginud ning kelle mäng on mind aastate jooksul tugevalt mõjutanud. Mängime koos kaks pillilugu: „Aadu valtsi“ ja „Valsi Matsoni järel“.

„Aadu valts“ on meie repertuaari vanim lugu, „Vals Matsoni järel“ see-eest üks uuematest. Langetasin otsuse diplomikontserdil neid palasid mängida juba üsna ettevalmistusprotsessi alguses. Valisime järgnevate kuude jooksul ette tulnud lühiesinemisel kavva teadlikult just

need pillilood. Esinemiste käigus proovisime läbi erinevaid seadeid ja harjusime täispika kontserdi andmisele vastukaaluks ühe esinemise jooksul vaid paari loo koos mängimisega.

3.2 Lava paigutus

Lava on jagatud mõtteliselt kodu ja muu maailma vahel. Lava vasakul poolel, mis sümboliseerib kodu, mängin kontserdi alguses ja lõpus. Vahepealseid palasid, seal hulgas duolugusid, mängime lava paremal poolel. Flöödid on helindatud DPA-mikrofonidega, lavavestluseks ja laulmiseks on mõlemal lavapoolel ka vokaalimikrofon.

Valgustus aitab tähelepanu ühelt lavapoolelt teisele suunata. Samuti kõlab mõlemal korral enne sümboolsele kodule keskendumist minu kodus salvestatud linnulaul.

Kontserti helindab Judith Parts, kontserdi valgustaja on Siim Reispass.

3.3 Kontserdi reklaam

Diplomikontsert toimub TÜ VKA korraldatud lõpukontsertide festivali „Finale“ raames. Festivali reklaamimiseks lõi muusikaosakond internetilehekülje, kuhu on koondatud informatsioon kõikide lõpetajate ja nende diplomikontsertide kohta. Samuti reklaamib TÜ VKA festivali sotsiaalmeediaplatformil Facebook.

Internetilehekülje tarvis tehtud kontserti tutvustava pildi autor on Gerli Paju, kunstnikunimega Ekvilibrist (vt Lisa 2). Foto on tehtud minu kodu ees aiapostil, mille otsa ronides lapsena möödujaid jälgida tavatsesin. Sellelt aiapostilt algas rännak, mis inspireeris minu kava ülesehitust. Väravapost sümboliseerib ka võõra ja oma vahelist piiriala.

Kannan pildil mitmeid oma sugulaste käest saadud või nende tehtud riidesemeid ja ehteid. See ei ole küll eelneva taustteadmisseta märgatav, kuid omab sümbolina minu jaoks suurt tähtsust.

Olen tuttavaid kontserdist teavitanud praeguseni peamiselt suusõnaliselt. Festivalinädala alguses annan enda diplomikontserdist teada ka Facebooki postitusega.

KOKKUVÕTE

Loov-praktilise lõputöö kirjaliku osa eesmärgiks oli anda ülevaade minu muusikaõpingutest ning avada diplomikontserdi „Mi lää esi kodu“ tausta. Töös esitasin kontserdi kontseptsiooni ja tutvustasin esitusele tulevat repertuaari.

Diplomikontserdi „Mi lää esi kodu“ kavasse olen valinud lood, mis on mulle isiklikus plaanis tähtsad. Pealkiri „Mi lää esi kodu“ sümboliseerib paralleelselt nii iseendaga rahu tegemise olulisust kui vihjab ka kava ülesehitusele. Kontsert viib kuulajad muusikalisele rännakule, mis algab kodust ning jõuab viimaks ka sinna tagasi. Olen enda koduga sidunud ka kontserdi helikujunduse ja tutvustuspildi.

Kontserdil tulevad esitusele palad Eestist ja Ungarist ning omalooming. Suure osa kavas kõlavatest paladest esitan soolona. Mängin sopranflööti, ungari flööti ja laulan, kasutades kahes loos *loopereid* arvutiprogrammis Mainstage. Kontserdil teeb kaasa ka Merike Paberits altflöödil.

Lõputöö esimeses osas kirjeldasin muusikaõpinguid enne TÜ VKA-t, andsin ülevaate TÜ VKA pärimusmuusikaõpingute põhilistest eesmärkidest ning vahetusaastast Ungaris Ferenc Liszti nimelises muusikaakadeemias. Teises osas keskendusin diplomikontserdi „Mi lää esi kodu“ kontseptsioonile ning repertuaarile. Kolmandas osas kirjeldasin kontserdiks tehtud ettevalmistusi, kontserdi tehnilisi lahendusi ja reklaami.

KASUTATUD ALLIKAD

Eesti Viiul. 2019 http://eestiviul.rahvamuusika.ee/Valss_Matsoni_jarele_91.htm
(9.05.2019)

Folk. 2019. Pärimusmuusika Noodikogu. <http://www.folk.ee/noodikogu/lugu/99-polka-ma-loori-nigu-looke> (17.05.2019)

Folk. 2019. Pärimusmuusika Noodikogu. <http://www.folk.ee/noodikogu/lugu/125-aadu-valts> (17.05.2019)

Genealoogia. 2019. Eesti Genealoogia Selts.
<http://www.genealoogia.ee/Abimaterjal/terminid.html> (16.05.2019)

Rüütel, I. 2006. Eesti regivärsiliste rahvalaulude muusikaline tüpoloogia. Kog: Võim ja kultuur. Eesti Kirjandusmuuseum, lk 82-102.

Sildoja, K. 1998. Pärnumaa Viiuldajad. Teine. Viljandi.

SYS. 2019. Sünonüümisõnastik. <http://www.eki.ee/dict/sys/> (15.05.2019).

LISAD

Lisa 1 Lugude noodistused

Mi lää esi kodu

Handwritten musical notation for the song "Mi lää esi kodu". The notation is written on two staves, with a third staff below containing handwritten text. The music is in a simple, folk-like style, featuring a melody line and a bass line. The notes are written in black ink on a light green background. The text below the staves reads: ERA, Fon. 12 d - Urvaske, Vana-Amblo v. - Armas ohto Väikönen. 2. lugu. Aikamyyri, 65 a. v. (1940). Noodistused Katarina Tirmast (2019).

Aadu valts

Karl Leesment
(viul)
Paistu

The musical score consists of five staves, labeled A through E. Each staff begins with a treble clef and a key signature of one sharp (F#).
- Staff A: 3/8 time signature. Features a sequence of eighth and sixteenth notes with some slurs.
- Staff B: 3/8 time signature. Similar to A, but with some notes beamed together and a fermata over a final note.
- Staff C: 4/8 time signature. Features a more complex rhythmic pattern with many sixteenth notes.
- Staff D: 4/8 time signature. Features a sequence of eighth notes with some slurs and a fermata.
- Staff E: 4/8 time signature. Features a sequence of eighth notes with some slurs and a fermata.

ERA, P1 63 A3 < Paistu khk, Tuhalaane v – H. Tampere, A. Pulst Riigi Ringhäälingus 1937. a < Karl Leesment, 80 a. Noodistanud Cätlin Mägi (2018).

Polka "Ma lõõri nigu lõoke"

Otto Hiiop
(viul)
Urvaste

The musical score consists of four staves, labeled A1, B1, A2, and B2. Staves A1 and A2 are in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 2/4 time signature. Staves B1 and B2 are in bass clef with the same key signature and time signature. The score includes various musical notations such as eighth and sixteenth notes, rests, and dynamic markings. The piece concludes with a double bar line on each staff.

ERA, Pl 34 B2 < Urvaste khk, Vaabina v, Antsla – Herbert Tampere, August Pulst Riigi Ringhäälingus 1937. a < Otto Hiiop (1865–1950). Noodistanud Katriina Tirmaste (2017).

Kelj fel juhász, ne aludjál

Parlando

Túr a disznó ha gyöpre mehet

Arra alá a Baranya szélen

1. VIRU MAGE

1. VIRU MAGE

1. 2. 16. 13. 3. 4. 5. 17. 24. 6. 18. 22. 7. 8. 10. 13. 11. 20. 12. 15. 14. 26. 8. 15. 22. 6. 9. 8. 9.

© Kristin ja Raivo Sillapõ

1. VIRU MAGE (variandid)

1. VIRU MAGE (variandid)

1. 2. 3. 4. 5. 6. 8. 9. 10. 11. 12. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25.

© Kristin ja Raivo Sillapõ
EBA, Pl. 7 A 1 < Häädemäe - H. Tampere, A. Püsti < Hindrek Grünberg, 77-a, (1936). Noordist, A. Tampere.

Viru mäge

ERA, Fon. 472 6 < Kuusalu khk. Kolga v - Herbert Tampere <
Arnold Silber 36 a.v. ja Martin Silber 37 a.v. (1936).
Noodistatud Katarina Tirmask (2019).

Waltz Matsoni järelle

www.eestiviul.rahvamuusika.ee

Vals nr. 10 kogumikust "Eesti valssid viiulile" 1910

The image shows a musical score for a waltz. It consists of two staves. The top staff is in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 3/4 time signature. It begins with a piano (*p*) dynamic marking. The bottom staff is in bass clef with the same key signature and time signature, starting with a forte (*f*) dynamic marking. Both staves feature a series of eighth and sixteenth notes, with trills (*tr*) indicated above certain notes. The piece concludes with a double bar line and two first/second endings, labeled '1.' and '2.', each enclosed in a box.

Noodistanud Jaan Jürvetson.

Unelaul

Handwritten musical notation on a single staff with a treble clef. The melody consists of 14 notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F4, E4, D4, C4, B3, A3, G3. The notes are written in a simple, clear style with stems and flags. Below the staff, the lyrics are written in two lines, with syllables aligned under the notes. The first line of lyrics is: Vi - ut - tui - ut un - ta pal - ju. The second line is: U - ni tu - le ke - sest sis - se. There is a small 'top' written above the note 'as-tu' in the second line of lyrics, which is not clearly visible in the image but appears to be a correction or a specific instruction.

Vi - ut - tui - ut un - ta pal - ju
U - ni tu - le ke - sest sis - se

as - tu top ta - aa ton - ta pal - ju
lap - se sil - met sis - se

Õpitud Kristel Tirmaste (sünd. 1967. a. Tallinnas) ja rügi.
Noodistanud Katriina Tirmaste (2019).

Lend

Katariina Tirmaste

Flute ^{1.}

9 ^{2.}
Fl.

17 ^{3.}
Fl.

25 ^{4.}
Fl.

33 ^{5.}
Fl.

37
Fl.

41 ^{6.}
Fl.

49 ^{7.}
Fl.

57
Fl.

Lisa 2 Kontserdi tutvustuspilt

SUMMARY

The current paper gives an overview of the concept and repertoire of my diploma concert “Mi lää esi kodu“ (“We Go Home on Our Own“). The concert marks the end of my traditional music studies at the Viljandi Culture Academy.

The diploma concert consists of tunes that have made an impact on me both as a musician and on a personal level. The title “We Go Home on Our Own” symbolizes the importance of coming to terms with ourselves. It also gives a hint on the structure of the concert, which, showing significant aspects of my studies, leads the listeners on a journey towards my musical home.

The first part of this paper describes my musical background and studies at the Viljandi Culture Academy and Liszt Ferenc Academy of Music in Hungary. The second part introduces the concept and repertoire of the diploma concert. The third part of the paper provides a short overview on the organization of the concert.

The concert “Mi lää esi kodu” will take place on 24th of May 2019 at the Estonian Traditional Music Center in Viljandi.

LIHTLITSENTS LÕPUTÖÖ REPRODUTSEERIMISEKS JA LÕPUTÖÖ ÜLDSUSELE KÄTTESAADAVAKS TEGEMISEKS

Mina, Katariina Tirmaste (sünnikuupäev: 21.03.1995)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Mi lää esi kodu“, mille juhendaja on Celia Roose,
 - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace´i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Viljandis, 17.05.2019